

A KÖRÜLÖTTÜNK LÉVŐ VILÁG BENNÜNK IS MEGJELENIK

Az ember egyre inkább eltávolodik a természettől, ezért csak saját tapasztalatok nélkül, mesterséges közvetítők vagy a média útján ismeri meg a világot. A nagy anyagi jólét, a javak megszerzésének öröme átmenetileg kielégülést okozhat, de hosszú távon hiányérzet társul a kényelemhez. A lélek és a test harmóniája tárgyi eszközökkel nem teremthető meg.

1. rész A felgyorsult világ megtanította az emberiséget arra, hogy semmi sem lehetetlen. Ha van elég pénz, bárhova el lehet jutni és teljesülhet a legképtelenebb kívánság is. Bármi katasztrófa történik a világ másik felén, mindenki értesül róla. A nyilvánosság szerepét ma már a televíziók főleg kereskedelmi csatornáik vették át, amelyek egyenes adásban közvetítenek természeti katasztrófákat, árvizeket, tornádókat, iszapfolyamokat és erdőtüzeket, sőt tűszok lefejezését is. Ám arról már keveset lehet hallani, hogy milyen emberi tevékenység húzódik meg a pusztító természeti jelenségek mögött, és az emberiség mennyiben ké-

pes ehhez alkalmazkodni vagy megváltoztatni viselkedését. Bizonyára oka van annak, hogy az emberi tevékenység szembe megy a természet rendjével. Talán ezzel teremti meg a túlnépesedésének korlátait?

A társadalmi jólét sem biztosíték arra, hogy az egyén jól érezze magát a közösségekben. Minél nagyobb az egy főre jutó jövedelem, annál kisebb az egymásrautaltság. Éppen ezért a gazdaságok világa individualizálódik, kevéssé mutatja ki azt, hogy szüksége van a másikra. Ugyanakkor a társaság utáni vágy a szabadidő meghoszszabodásával párhuzamosan emelkedik. A társtalanság egyben az elmagányosodás és a depresszió meleg-

ágya. Főleg az idősek elmagányosodása független az anyagi jólétől.

Annak ellenére, hogy az emberiség fejlődése során a tudomány és a technika vívmányainak segítségével egyre elviselhetőbbé váltak a földi élet körülményei, megnőtt a várható élettartam és a globalizáció nyújtotta előnyök elérték a fejlődő világot, az elmagányosodás ellen még nincs jól használható stratégia.

Becslések szerint bolygónkon eddig körülbelül 80 milliárd ember született, de az életszínvonal rohamos emelkedésével ennek többsége az utolsó 200 évben élt. Az ipari fejlődés során egyre jobb életkörülmények teremődtek, így jelenleg már több mint 7 milliárd ember él a Földön. Természetessé vált, hogy az utódoknak folyamatosan jobb életszínvonalat kell biztosítani, amit a „nem fenntartható” állandó fejlődésnek és az anyagi javak gyarapodásának kell biztosítani. Amennyiben az emberiség által megtermelt értékek valóban egyenletesen oszlanának szét, akkor minden ember békés jólétben élhetne.

A betegségek többségének meggyógyítása, a járványok leküzdése kétszeresére emelte az ember várható élettartamát. Az életkilátások ugyan javultak, de az új, főleg az öregkorban megjelenő betegségek száma emelke-

A fogyasztói pohár pezsgőspohárrá vált

dett. Az élettartam meghosszabbodása tehát automatikusan nem járt együtt az életminőség javulásával.

Az emberiség vagyonának tulajdonosai nem azonosak azokkal, akik megtermelik. A pénz és a tőke csupán az emberek 10%-nak ellenőrzése alatt áll, a 90%-nak nincs befolyása a megtermelt érték és vagyon felett. Az emberiség kiszolgáltatottsága a természet erőivel szemben csak részben csökkent, a tápanyag létrehozása problémás – bár egyelőre elegendő, az elosztással baj van. Az egyik oldalon a mindennapi élelmiszer megszerzése jelent nehézséget, a másik oldalon az egy év alatt a fogyókúrára költött pénzből virágokérté lehetne varázsolni a sivatagokat.

A fogyasztói pohár nem egyenletes, hanem pezsgőspohárrá vált, ami azt jelenti, hogy az emberiség döntő többsége a megtermelt javaknak csak a töredékéhez jut hozzá. A technikai fejlődésért komoly árat kellett fizetni, hiszen az iparosodás, a motorizáció és a kemizáció igen nagy erőket használ fel a Föld mélyéből, kőolaj, földgáz és szén formájában. Ezek elégetésekor nagymennyiségű szén-dioxid és szennyeződések jutnak a légkörbe, ezért a globális felmelegedés természetes folyamata felgyorsult. A kényelem és a jólét megteremtése, a fejlett közlekedés, a házak komfortosabbá tétele, a hűtéstechnika szinte teljesen felemésztette mindazt az energiát, amit Földünk évmilliárdok alatt az ásványkincseiben megőrzött. Veszélybe került az élővilág, gyors kihalások, természeti katasztrófák, sivatagosodás, szélsőséges időjárás tépázza a kék bolygót. Ez érinti az élelmiszer-előállítás, fokozza a vízhiányt és a földrajzi területek közötti különbségeket.

A feszültség kielezi a politikai konfliktusokat, nemzeti és nemzetközi ellentétekhez, háborúkhoz vezet. Elvándorolnak az emberek a veszélyeztetett területekről és növelik a migránsok tömegét a fejlett Európában, Ausztráliában, Kanadában és az Egyesült Államokban. A mindenáron „fogyasztó” társadalmaknak – a stressz fokozódásával járó – egészségtelen lüktetését a nemzetközi tőke és a média teljes erővel támogatja. En-

Földünk nem fejőstehén

nek a tobzódó jólétnek nem csupán a kilátástalan szegénység jelent kontrasztot, hanem a betegségektől szenvedő világ ellentétéként fejlődő és jól jövedelmező egészség- és szépségipar is. A civilizált emberiség szenved a depressziótól, a szív- és érrendszeri, valamint a daganatos betegségektől, míg a „fejlődő” világ tömegei pusztulnak el az AIDS-től, tébécétől, a maláriától, s főleg az afrikai, ázsiai országokban.

A globalizáció, amely a világ uniformizálására törekszik, a tőke, az áru, a munkaerő és az energia szabad áramlását is jelenti, megállíthatatlan hatalmába kerítette az egész világot. Az emberiség fejlődését és életben maradását a védekezőképessége határozza meg. Az ember tudatos lényként képes megtervezni a védekezés módját a közeledő veszéllyel szemben.

Az utóbbi 100 évben a hatalmas fejlődés mellett a technikai és kutatási eredmények megteremtették a világ elpusztításának lehetőségét is. Az ember ezzel túlteljesítette a „túlélési tervét”. Rüdiger Safranski szerint egy „második természet”, egy ember alkotta világot teremtett, ami a globalizáció révén már saját biztonságát fenyegeti. Újra a félelem, a depresszió, a kiszámíthatatlanság lett úrrá az emberiségen, amit a lélek, a belső kontroll kipusztulása követhet. A fizikai létbizonytalanságot a lelki létbizonytalanság váltotta fel.

A Föld energiaforrásainak kihasználása megteremtette az emberi életter maximális kiterjesztését. Ma olcsóbban lehet utazni (helyet változtatni), mint civilizált körülmények közötti lakást vagy megélhetést találni a világ országainak kétharmadában. Ezért egy igen gyors népvándorlásnak lehetünk tanúi, amelynek csak az iránya hagyományos, hiszen továbbra is keletről nyugatra áramlik. Milliók kényszerülnek arra, hogy otthonaikat, hagyományaikat, szülőföldjüket elhagyják. Ezzel érzelmi és gazdasági gyökértelenség veszélyeit vállalják magura.

A globalizáció nem újkeletű jelenség, hiszen egyidős a civilizációval. A nagy hódító háborúk és birodalmi terjeszkedések természetes velejárója volt, hogy a meghódított területeken a győztes csapatok telepedtek, nyelveiket és kultúrájukat ráerőltették a legyőzöttekre, például ilyen volt a Római Birodalom vagy a Perzsa Birodalom. Magyarországon részünk volt tatár, török, osztrák, német és legutóbb szovjet uralomban, amelynek nyomait a kultúránk is, de különösen az egészségi állapotunk megszenvedte. Most az amerikai típusú életforma és médiaagresszió fenyegeti létünket, ami egy sikerorientált jövőképp elhíttetésével képtelen versenyezre kényszeríti az emberiséget.

A mai globalizáció nem csupán területi és gazdasági hódoltságot jelent, hanem elsősorban az életmódra és a

mentális egészségre hat, ezért különösen veszélyes. A globális verseny főleg a fogyasztás körül mozog, amire a túltermelés miatt a multinacionális cégek profitszerzése miatt az egész világra rákényszerítenek. Az emberi jogok, szabadság és demokrácia jelszavai mögé rejtik azt a kívánságot, hogy az embercsoportok hagyjanak fel szokásaikkal, öltözködésükkel, táplálkozási hagyományaikkal, és fogyasszák azokat az uniformizált tömegcikkeket, amelyeket a multik rájuk erőltetnek. Beleszólnak királyságok és diktatúrák életébe az emberiség felszabadításának látszatával, ugyanakkor az új gyarmatosításból származó dollármilliárdok megszerzésének önös érdeke áll a háttérben. Teszik mindezt annak ismeretében, hogy jelenlegi számítások szerint a civilizált életforma általánossá tétele kifosztaná az emberiséget a jövőjéből.

Az úgynevezett „ökológiai lábnyom” fogalmának bevezetésével kiszámítható, hogy egyetlen ember szükségleteinek kielégítésére a Föld területéből hány hektárt vesz igénybe. Ennek a számnak a megállapításával kiszámítható, hogy a nemzetközi nagytőke által diktált fogyasztási szokások kielégítésére legalább 5 Földre volna szükség. Ebből következik, hogy a fejlődést ezek a törekvések rossz irányba tolják el. Erre a tömegek is rájöttek, aminek köszönhető az antiglobalizációs szervezkedések és nemzetközi mozgalmak létrejötte, amelyek egyre jobban hallatják hangjukat és céljuk a népek szuverenitásának, hagyományaiknak és kultúrájuknak megőrzése.

A multinacionális cégek kezükben tartják a médiát, a filmipart és a nyomtatott sajtót, tehát a közvéleményt. A reklámok és a szappanoperák segítségével elhittetik az emberiséggel, hogy az élet értelme a fogyasztás maga. Megmagyarázzák, hogy csak azért dolgoznak, tanulnak, hogy fogyaszthassanak. Tehát az idő és a tér kitérült, minden hatalomnak megvan a kellő mérlegelési lehetősége a cselekvésre.

Az evolúció során az emberiség legádázabb harcait éppen a megszerzett élelmiszer, a biztonságos otthon, menedék védelmében vívta, ez biztosí-

A fogyasztási szokások kielégítésére 5 Földre lenne szükség

totta számára a túlélést. Az otthon, a város, a település emberi, nyelvi közösséget, kultúrát, egészséges legelőket, tiszta vizet, megélhetést és egészséges étletteret biztosít az embernek. Az ősi települések kiválasztásának is ezek voltak a fő mozgatórugói. Manapság sajnos már nem vagyunk kellő tisztelettel és tekintettel az élő környezetre. Szennyezzük a levegőt, a vizet, a talajt, szemetet hordunk az erdőkre és lelkiismeretlenül irtjuk az élővilágot, ami pedig túlélésünk záloga lenne.

Ennek a fogyasztási tempónak köszönhetően jelentősen emelkedett a környezetszennyezés, a veszélyes hulladékok mennyisége. Megjelent a hulladékok sorában az elhasznált telefon, számítógép, háztartási gépek és a szórakoztató elektronika, az úgynevezett e-szemét. Megoldásnak látszik, hogy a gyártó köteles ingyen visszavenni ezeket a berendezéseket és annak további szakszerű újrahasznosításáról ő gondoskodik. Az elektromos szemét újrahasznosítása külön iparágga alakult, ami jelentős bevételt biztosít a vállalkozók számára. Különösen a színesfémeknek nagy a keletje, amit nemzetközi bünszervezetek irányítanak és sajnos nem csupán a feleslegessé vált tárgyak színesfém-tartalmát hasznosítják, hanem jelentős gazdasági kárt okoznak a kábellopásokkal is.

A média elsősorban az emberi sokszínűséget tárja a fiatalok elé, ezért jó

esetben toleranciára nevel. Ma már nem lepődünk meg a szokásoktól eltérő emberi magatartáson, például az egyneműek házasságán, a bérnyaságon vagy a klónozás elterjedésén. Ugyanakkor a média hangsúlyait az eladhatóság, tehát a reklámok határozzák meg, így az, ami természetes, egészséges, szokványos vagy követhető, az az érdektelen kategóriába tartozik. A szerkesztők még a színes hírek uborkaszekcionjában sem vete-mednek olyasmire, hogy kerékpártúrázó gyerekeket mutassanak be, akik sátrakban lakva természetjárással töltik el a szünidőt. Ezért az ifjúság bizonyos rétege kirándulás helyett a plázákat járja, unalmában dohányzik, drogozik vagy a konzervatívabban alkoholizálnak szabadidejükben, ugyanis a tévé és a mozi ezeket a viselkedési formákat favorizálja.

Az egészségnevelés számára a médiát csak akkor lehet megnyerni, ha valami eladható. Ezért elengedhetetlen az iskolai egészségnevelés és az egészségtan tantárgy oktatása. Az iskolák mellett a munkahelyeken is több figyelmet kellene fordítani arra, hogy a munkaező egészségét megőrizték. Ennek eszközei a foglalkozás-orvosi hálózat révén adottak, csak intenzívebben kellene kihasználni, aminek egyik eszköze lehetne a munkahelyi szabadidő és sportolás biztosítása vagy a közétkeztetés korszerűsítése és egészségesebbé tétele.

TOMPA ANNA